

КЛЕПКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ГЕННАДІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОКТРИНАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ЯК ОКРЕМОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ

Галузь кримінального процесу є однією з найбільш специфічних галузей права. В першу чергу це пов'язано з тим обсягом прав, які можуть бути обмежені задля виконання завдань кримінального провадження. До таких завдань, відповідно до ст. 2 КПК України, відносяться «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [1]. Вказавши такі завдання, законодавець поклав обов'язок на уповноважених осіб, які забезпечують рух кримінального провадження, чітко та неухильно дотримуватись вимог чинного кримінального процесуального законодавства. В даному випадку необхідно підкреслити, що в КПК України в частині регулювання повноважень відповідних суб'єктів кримінального процесу використовується саме «абсолютна зв'язаність з правом» – такі суб'єкти мають право робити лише те, що прямо передбачено законом. В ст. 9 КПК України законодавець підкреслює, що «під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства» [1]. Така вимога ставить додаткові вимоги в першу чергу до правового регулювання, яке повинно бути сформульовано таким чином, щоб у жодного суб'єкта правозастосування не виникла необхідність у отриманні додаткових роз'яснень задля використання відповідного правового положення саме у той спосіб, який був закладений самим законодавцем. Проте навіть на момент створення КПК України 2012 року вже було зрозуміло, що сформулювати відповідні правові положення таким чином є неможливо, адже мова ведеться про фактично ідеальний нормативно-правовий акт. У зв'язку з цим в чинному кримінальному процесуальному законодавстві уповноваженим суб'єктам надана можливість застосовувати розсуд в тим межах,

які передбачені законом, задля подолання можливих правових прогалин та для адаптації правової норми до конкретної ситуації з урахуванням всіх обставин кримінального провадження.

Проте можливість використання розсуду уповноваженими суб'єктами в кримінальному процесі суттєво обмежена процедурою, виконання якої гарантує забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Тому на даний час досі є актуальною проблематика тлумачення окремих положень кримінального процесуального законодавства задля встановлення найкращих способів реалізації відповідної норми права. Також необхідно пам'ятати, що однією з умов успішного завершення кримінального провадження є забезпечення його оперативності. Власне у зв'язку з цим на практиці доволі часто виникають ситуації, за яких слідчі або прокурори обирають між оперативністю проведення окремих процесуальних дій та дотриманням усіх необхідних положень кримінального процесуального законодавства. Ми переконані, що така дилема в принципі не повинна поставати перед особами, які проводять досудове розслідування, адже сам факт існування такої ситуації суперечить завданням кримінального провадження, в яких закладена рівна значимість і дотримання прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, і необхідність забезпечення швидкого досудового розслідування. Проте на даний момент слід констатувати, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не надає відповіді на всі питання, які постають в процесі розслідування, розгляду та вирішення кримінальних правопорушень, а тому на практиці уповноваженим посадовим особам інколи дійсно потрібно шукати компроміс між повнотою та оперативністю проведення процесуальних дій. І, можливо, найяскравішим прикладом такої дії можна назвати огляд місця події.

В цілому і науковці, і практики притримуються єдиної позиції щодо віднесення огляду місця події до невідкладних слідчих (розшукових) дій. Це якісно виділяє дану слідчу (розшукову) дію з-поміж інших, адже якість проведення огляду місця події в значній мірі залежить від оперативної її проведення. Більше того, відносно окремих видів кримінальних правопорушень огляд місця події буде фактично єдиною слідчою (розшуковою) дією, під час якої можна отримати відомості, що дозволять встановити подію кримінального правопорушення та особу, яка його вчинила. Крім того, з огляду на специфіку саме цієї процесуальної дії повторний огляд місця події, як правило, не проводиться, а якщо і проводиться, то майже завжди безрезультатно. Відповідно, слідчий, дізнавач, прокурор та інші особи, які проводять відповідну процесуальну дію, повинні вже на початковому етапі розуміти значення тих дій, які ними проводяться, та їх доказове значення для всього кримінального провадження. Дана обставина також вказує на значення огляду місця події як різновиду слідчої (розшукової) дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Ключові слова: огляд місця події, слідчі (розшукові) дії, слідчий, прокурор.

Key words: scene inspection, investigative (search) actions, investigator, prosecutor.

КРАСНОШЛИК АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики*

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК СУБ'ЄКТ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРИВАТИЗАЦІЄЮ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до Закону України «Про Державне бюро розслідувань» Державне бюро розслідувань (далі – ДБР) є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції, зокрема, злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорії посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України [1].

Детальний аналіз судової практики та численних повідомлень правоохоронних органів, розміщених на їх офіційних інтернет ресурсах, свідчить про те, що саме вищеперераховані службові особи є постійними фігурантами кримінальних проваджень з розслідування злочинів, пов'язаних з приватизацією державної та комунальної власності, внаслідок яких державі нанесено збитки у великих та особливо великих розмірах.

Одним з таких гучних кримінальних проваджень, підслідність якого віднесена до компетенції ДБР, є кримінальне провадження за ч. 2 ст. 364 Кримінального кодексу України щодо зловживання службових осіб Фонду держмайна України під час приватизації Першого київського машинобудівного заводу 27 жовтня 2021 року (до 2018 року завод «Більшовик»). Експертизою, проведеною у межах досудового розслідування, встановлено, що звіт про оцінку майна, який використано для визначення вартості акцій заводу, не відповідає вимогам законодавства, що могло негативно вплинути на достовірність такої оцінки [2].